

De zonsopgang

Victoria Hislop bij Boekerij:

Het eiland
Plaza Granada
Het kleine paradijs
De zonsopgang

Victoria Hislop

De zonsopgang

ISBN 978-90-225-7315-0
ISBN 978-94-023-0321-6 (e-boek)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *The Sunrise*
Oorspronkelijke uitgever: Headline Publishing Group
Vertaling: Iris Bol en Marcel Rouwé
Omslagontwerp: Johannes Wiebel | punch design
Omslagbeeld: Shutterstock (Togataki; vitmark; Neirfy; Patrick Foto)
Zetwerk: Mat-Zet bv, Soest

© 2014 Victoria Hislop
© 2015 voor de Nederlandse taal: Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

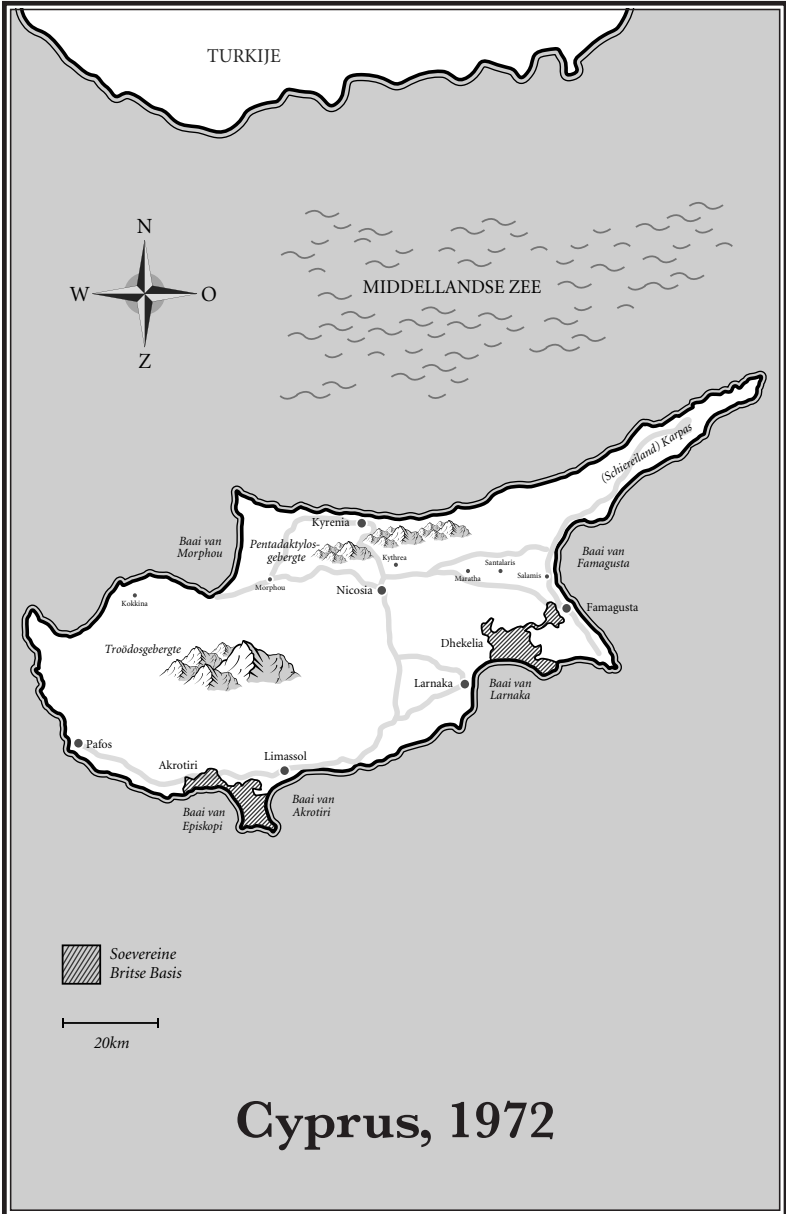
Voor Emily

λαμπερή όσο κι ένα διαμάντι

*Ik wil de volgende mensen graag ontzettend bedanken voor hun
inzicht, inspiratie, liefde, vriendschap en gastvrijheid:*

Efthymia Alphas
Antonis Antoniou
Michael Colocassides
Theodoros Frangos
Alexis Galanos
Maria Hadjivasili
Mary Hamson
Ian Hislop
William Hislop
Costas Kleanthous
Yiangos Kleopas
Stavros Lambrakis
David Miller
Chrysta Ntziani
Coastas Papadopoulos
Nicolas Papageorgiou
Alexandros Papalambos
Flora Rees
Hüseyin Silman
Vasso Sotiriou
Thomas Vogiatzis
Çiğdem Worthington

Voor dit verhaal begint...

- 1878 De Britse regering sluit een verbond met Turkije en neemt het bestuur van Cyprus over, maar het eiland blijft deel uitmaken van het Ottomaanse Rijk.
- 1914 Het Verenigd Koninkrijk annexeert Cyprus wanneer het Ottomaanse Rijk tijdens de Eerste Wereldoorlog de kant van Duitsland kiest.
- 1925 Cyprus wordt een Britse kolonie.
- 1955 De ΕΟΚΑ (de Nationale Organisatie van Cypriotische Strijders), onder leiding van George Grivas, begint een geweldscampagne tegen de Britten. Het doel van de organisatie is *enosis* (eenwording met Griekenland).
- 1959 Het Verenigd Koninkrijk, Griekenland en Turkije sluiten tezamen met de Griekse en Turkse gemeenschappen een overeenkomst met betrekking tot het Cypriotische probleem: het Verdrag van Londen. Aartsbisschop Makarios wordt gekozen tot president.
- 1960 Cyprus wordt een onafhankelijke republiek, maar het Verdrag van Garantie geeft het Verenigd Koninkrijk, Griekenland en Turkije het recht om in te grijpen. Het Verenigd Koninkrijk behoudt twee militaire bases op het eiland.
- 1963 President Makarios doet 13 voorstellen voor amendementen op de Cypriotische grondwet, waarop schermutselingen uitbreken tussen de Grieks-Cypriotische en de Turks-Cypriotische

sche gemeenschap. Nicosia wordt in tweeën gedeeld, en Britse troepen bewaken de grens. De Turks-Cyprioten besluiten niet langer mee te doen aan het delen van de macht.

- 1964 Er volgen meer ernstige geweldsincidenten tussen de twee gemeenschappen. De Verenigde Naties sturen een vredesmacht. De Turks-Cyprioten trekken zich terug in enclaves.
- 1967 Er vinden nog meer geweldsincidenten plaats tussen de twee gemeenschappen. In Athene wordt een staatsgreep gepleegd door het leger. President Makarios en het Griekse regime komen steeds meer op gespannen voet met elkaar te staan.
- 1971 George Grivas keert in het geheim terug uit Griekenland en richt de ΕΟΚΑ-Β op, waarmee hij opnieuw enosis probeert te bewerkstelligen.

Famagusta was ooit een bloeiende stad van veertigduizend inwoners. Toen Cyprus in 1974 werd binnengevallen door Turkije is de hele bevolking van Famagusta gevlucht. Veertig jaar na dato is Varosha, zoals de stad tegenwoordig heet, nog steeds verlaten, afgesloten door prikkeldraadversperringen die het Turkse leger daar heeft geplaatst. Het is een spookstad.

1

Famagusta, 15 augustus 1972

Famagusta leek wel van goud. Het strand, de lichamen van de zonzonaanbidders en de levens van de mensen die er woonden werden verguld door een gloed van voorspoed.

Fijn wit zand en een turquoise zee hadden samen de volmaaktste baai van de Middellandse Zee geschapen. Toeristen van over de hele wereld kwamen ernaartoe om te genieten van de warmte en het sensuele plezier van de rustige wateren die er kalm omheen klotsten. Dit was een glimp van het paradijs.

De oude, versterkte stad met zijn zware, middeleeuwse muren lag aan de noordkant van de badplaats. Vakantiegangers lieten zich er rondleiden om meer over de ontstaansgeschiedenis te weten te komen en om bewonderende blikken te werpen op de gewelfde plafonds, het gedetailleerde houtsnijwerk en de steunberen van het prachtige gebouw, dat ooit de kathedraal van St.-Nicolaas was geweest, maar nu een moskee was. Ze zagen er de overblijfselen van de geschiedenis, die veertien eeuwen terugging, luisterden naar verhalen over de kruistochten, de rijke koningen uit het geslacht Lusignan en de komst van de Ottomanen. Maar alle informatie die de toeristen onder de hete middagzon te horen kregen van een goedbedoelende gids was al snel weer vergeten als ze terug waren bij hun hotel en een duik namen in het zwembad, waarbij ze zowel het zweet als het stof van de geschiedenis van zich afspoelden.

Voor de ontwikkelingen van de twintigste eeuw hadden de mensen de grootste waardering, en na hun geschiedenisuitstapje keerden ze vrolijk terug naar het hotel met rechte muren, moderne gemakken en kenmerkende, grote ramen die zo'n prachtig uitzicht over de omgeving boden.

De schietgaten voor pijl en boog in de oude ommuurde stad waren net groot genoeg om een naderende vijand te kunnen signaleren,

maar ze lieten nauwelijks licht binnen. En waar het middeleeuwse bolwerk invallers buiten had moeten houden, richtte de nieuwe stad zich juist op het aantrekken van mensen. De architectuur was niet naar binnen gekeerd, maar strekte zich uit naar opzij en naar de hemel, en reikte naar de schitterende tinten blauw van lucht en zee. Het Famagusta van de jaren zeventig was uitnodigend en licht, speciaal ontworpen om bezoekers te verwelkomen. Het idee van een aanval-der die moest worden afgeweerd leek iets uit een ander tijdperk.

Famagusta was een van de mooiste badplaatsen ter wereld, speciaal gebouwd voor vermaak, en vrijwel het hele ontwerp was op het comfort van toeristen gericht. De grote gebouwen aan de kust waren voornamelijk hotels, met op de begane grond mooie cafés en dure winkels die modern en verfijnd waren en deden denken aan Monaco en Cannes. Ze waren bedoeld voor vrije tijd en plezier, voor een nieuwe internationale jetset die zich wilde laten verleiden door de charme van het eiland. Overdag waren de toeristen meer dan tevreden met de zee en het strand; en wanneer de zon onder was, konden ze bij honderden gelegenheden terecht om te eten en te drinken of zich anderszins te vermaken.

Behalve een buitengewone aantrekkingskracht op toeristen bezat Famagusta ook de diepste en belangrijkste haven van Cyprus. Dankzij de kratten met citrusvruchten die jaarlijks naar het buitenland werden verscheept konden mensen op verre bestemmingen ook iets van het eiland proeven.

Van mei tot september waren de meeste dagen min of meer hetzelfde, afgezien van een paar dramatische temperatuurstijgingen waarbij de zon bijna meedogenloos leek. De lucht was stevast wolkeloos, de dagen waren lang, de hitte was droog en de zee verfrissend maar altijd vriendelijk. Op het fijne zand van het lange strand lagen gebruinde vakantiegangers op ligstoelen onder bonte parasols van ijskoude drankjes te nippen, terwijl de actievere gasten stoeiden in de schaduw of hun kunsten lieten zien op waterski's en behendig over hun eigen kielzog slalomden.

Famagusta bloeide. Bewoners, arbeiders en bezoekers genoten van een bijna onmeetbare tevredenheid.

De rij ultramoderne hotels, bijna allemaal zo'n tien verdiepingen hoog, strekte zich helemaal uit langs de kust. Aan de zuidkant van

een strand stond een nieuw hotel. Met vijftien verdiepingen was het hoger dan de meeste en het was ook twee keer zo breed. Het was nog maar zo kort geleden gebouwd dat het naambord nog niet was opgehangen.

Vanaf het strand leek het even minimalistisch als de andere hotels en het ging keurig op in de ketting van hotels langs de halvevaanvormige baai. Maar vanaf de straatkant zag dit gebouw er groots uit, met imponerende poorten en hoge balustrades.

Op die hete zomerdag was het hotel vol mensen. Die droegen geen comfortabele vakantiekleding, maar overalls en werkbroeken. Het waren arbeiders, technici en kunstenaars die de laatste hand legden aan een zorgvuldig opgesteld plan. Hoewel de buitenkant van het hotel zich in niets van de andere hotels leek te onderscheiden, verschilde de binnenkant enorm van die van de concurrenten.

De eigenaars streefden naar een indruk van grandeur. Zij beschouwden de receptie als een van de belangrijkste ruimtes van het hotel. Voor de gasten moest het liefde op het eerste gezicht zijn: als ze er bij binnenkomst niet meteen door werden geraakt, was het project mislukt. Herkansingen kwamen er niet.

Het eerste wat indruk moest maken waren de afmetingen. Mannen zouden associaties met een voetbalveld hebben. Vrouwen zouden denken aan een prachtig meer. Maar zowel mannen als vrouwen zouden de hoog glanzende marmeren vloer zien, die een gevoel gaf alsof je over water liep.

De bedenker van dit hotel was Savvas Papacosta. Hij was drieëndertig, maar zag er iets ouder uit met een paar grijze lokken tussen zijn donkere krullen. Hij was gladgeschoren en had een gedrongen postuur, en zoals gewoonlijk droeg hij die dag een grijs pak (de beste airconditioning die er te krijgen was hield iedereen koel) met een gebroken wit overhemd.

Op één uitzondering na was iedereen die bij de receptie werkte een man. De enige vrouw, die donker haar had en onberispelijk gekleed ging in een crème hemdjurk, was de echtgenote van Papacosta. Die dag hield ze een oogje in het zeil bij het ophangen van de draperieën in de foyer en de balzaal, maar in de voorafgaande maanden had ze toezicht gehouden op het kiezen van alle stoffen voor de inrichting van de vijfhonderd slaapkamers. Aphroditi had van die taak genoten

en ze bezat er een groot talent voor. Het creëren van een ontwerp voor elke kamer, waarvoor er op elke verdieping een iets andere stijl werd gebruikt, had veel weg van het uitkiezen van kleding en bijpassende accessoires.

Dankzij de goede smaak van Aphroditi Papacosta zou het hotel schitterend zijn als het eenmaal gereed was, maar zonder haar was het nooit gebouwd. Het startkapitaal kwam bij haar vader vandaan. Trifonas Markides bezat verscheidene appartementencomplexen in Famagusta. Daarnaast had hij een rederij die zich bezighield met reusachtige hoeveelheden fruit en andere exportartikelen die via de haven het land verlieten.

Trifonas Markides had Savvas Papacosta leren kennen op een bijeenkomst van een plaatselijke handelsvereniging. Markides had gezien hoe ambitieus Papacosta was, wat hem had doen denken aan de tijd dat hij zelf zo jong was geweest. Het had een tijdje geduurd voor hij zijn vrouw ervan had overtuigd dat de man die een klein hotel uitbaatte aan het wat minder populaire deel van het strand een veelbelovende toekomst had.

‘Ze is al eenentwintig,’ had hij gezegd. ‘We moeten zo langzamerhand eens aan haar huwelijk gaan denken.’

Artemis vond dat Savvas in maatschappelijk opzicht niet goed genoeg was voor haar beeldschone en goed opgeleide dochter. Ze vond hem zelfs een beetje onbehouden. Het probleem was niet alleen dat zijn ouders op het land werkten, maar ook dat hun lapje grond zo klein was. Trifonas zag deze mogelijke schoonzoon echter als een financiële investering. Samen hadden ze diens plannen voor een tweede hotel al verscheidene malen doorgesproken.

‘*Agapi mou*, de man heeft grote ambities,’ zei Trifonas om Artemis gerust te stellen. ‘En dáár gaat het om. Ik kan je nu al zeggen dat hij het ver zal schoppen. Het heilige vuur brandt in zijn ogen. Ik kan zaken met hem doen. Van man tot man.’

Toen Trifonas Savvas Papacosta voor de eerste keer bij hen in Nicosia te eten had gevraagd, wist Aphroditi waar haar vader op hoopte. Ze was niet op slag verliefd geworden op Savvas, maar omdat ze slechts met weinig jonge mannen uit was geweest, wist ze niet precies wat ze hoorde te voelen. Wat door niemand ter sprake werd gebracht – hoewel Savvas het met eigen ogen had kunnen zien als hij goed

naar de foto had gekeken die prominent aan de muur hing – was zijn gelijkenis met de overleden zoon van het gezin Markides, het enige andere kind dat ze naast Aphroditi hadden gehad. Savvas was gespierd, net als Dimitris was geweest, en hij had golvend haar en een brede mond. Ze zouden zelfs even oud zijn geweest.

Dimitris Markides was vijftientig geweest toen hij werd gedood tijdens de ongeregeldeheden die in 1964 tussen de Grieks- en Turks-Cyprioten tot uitbarsting waren gekomen. Hij was op ongeveer anderhalve kilometer bij het huis vandaan om het leven gekomen, en zijn moeder geloofde dat hij een onschuldige voorbijganger was geweest die per ongeluk in het kruisvuur terecht was gekomen.

Voor Artemis Markides was de dood van Dimitris extra tragisch door zijn vermeende onschuld, maar zijn vader en zijn zus wisten dat het niet alleen een kwestie van pech was geweest. Aphroditi en Dimitris hadden geen geheimen voor elkaar gehad. Zij had hem gedekt wanneer hij het huis was uit geslopen, ze had voor hem gelogen om hem te beschermen en ze had zelfs een keer een vuurwapen in haar kamer verborgen omdat ze wist dat niemand daar zou zoeken.

De kinderen van het gezin Markides hadden een bevoorrechte opvoeding genoten in Nicosia, met idyllische zomers in Famagusta. Hun vader had een goede neus voor investeringen en had veel van zijn rijkdom in de vastgoedhuus gestoken die op dat moment in de badplaats plaatsvond.

Na de dood van Dimitris was alles veranderd. Artemis Markides kon en wilde niet loskomen van haar verdriet. Er daalde een emotionele en lichamelijke duisternis over hun leven, die maar niet wilde verdwijnen. Trifonas Markides kon in zijn werk vluchten, maar Aphroditi zat een groot deel van de tijd gevangen in de verstikkende sfeer van een stil huis, waarvan de luiken vaak de hele dag dicht bleven. Ze verlangde hevig naar een ontsnapping, maar kon alleen ontkomen door een huwelijk. Toen ze Savvas ontmoette, besepte ze dat dit wel eens haar grote kans kon zijn.

Hoewel ze niet smoorverliefd op hem was, wist ze dat het leven een stuk gemakkelijker zou zijn wanneer ze met iemand trouwde die haar vaders goedkeuring had. Ook zag ze een rol voor zichzelf weggelegd bij zijn plannen voor toekomstige hotels, en dat sprak haar wel aan.

Nog geen achttien maanden na haar eerste ontmoeting met Savvas gaven haar ouders de grootste en mooiste bruiloft die er in tien jaar op Cyprus was geweest. De plechtigheid werd geleid door de president, Zijne zaligheid aartsbisschop Makarios, en er waren ruim duizend gasten aanwezig (die evenveel flessen Franse champagne leegdronken). De sieraden van de bruidsschat werden op meer dan vijftienduizend pond geschat. Op haar huwelijksdag kreeg Aphroditis van haar vader een halsketting met zeldzame blauwe diamanten.

Slechts een paar weken later maakte Artemis Markides duidelijk dat ze naar Engeland wilde verhuizen. Haar echtgenoot profiteerde nog altijd van de toenemende groei van Famagusta en zijn bedrijf liep uitstekend, maar zij kon het niet meer verdragen om in Cyprus te wonen. Er waren vijf jaar verstreken sinds de dood van Dimitris, maar die afschuwelijke dag stond haar nog levendig voor de geest.

‘We moeten opnieuw beginnen op een andere plek,’ bleef ze maar zeggen. ‘Wat we hier ook doen, waar we hier ook zouden gaan wonen, dit eiland zal nooit meer hetzelfde voor ons zijn.’

Hoewel Trifonas Markides grote bedenkingen had, stemde hij toch toe. Nu zijn dochter was getrouwd, had hij het gevoel dat haar toekomst was veiliggesteld. In elk geval zou een deel van zijn leven op vaderlands grondgebied zijn.

Savvas had niet teleurgesteld. Hij had zijn schoonvader bewezen dat hij ruwe aarde in goud kon omzetten. In zijn kindertijd had hij zijn ouders op het land zien zwoegen, met als resultaat een oogst die maar net genoeg opleverde om van te leven. Op zijn veertiende had hij zijn vader geholpen om een extra kamer aan hun huis te bouwen. Dat had hij heerlijk werk gevonden, maar het had hem ook doen inzien dat je meer kon doen met grond dan alleen de bovenlaag ploegen om een paar zaadjes in de aarde te strooien. Hij verachtte de oneindige kringloop van ploegen, zaaien en oogsten en vond al dat harde werk volledig zinloos.

Toen hij het allereerste hotel van tien verdiepingen had zien verrijzen in Famagusta, had hij direct begrepen hoeveel méér winst je per morgen land kon krijgen door in de hoogte te bouwen. Maar hoe kwam hij aan genoeg geld om land te kunnen kopen waarmee hij zijn plannen zou kunnen verwezenlijken? Eindelijk, na een paar baantjes waarin hij dag en nacht had gezwoegd en dankzij een lening van de

bank (de bankdirecteur wist heel goed hoe pure ambitie eruitzag), had hij genoeg bij elkaar geschraapt om een klein, onbebouwd terrein te kopen en daar zijn eerste hotel neer te laten zetten: The Paradise Beach. Daarna had hij gezien dat de badplaats Famagusta zich almaar uitbreidde, iets waar de groei van zijn eigen ambitie gelijke tred mee had gehouden.

Trifonas Markides was een belangrijke investeerder in zijn nieuwe hotelproject geweest, en ze hadden samen een ondernemingsplan opgesteld. Uiteindelijk wilde Savvas een hotelketen hebben waarvan de naam internationaal even bekend was als 'Hilton'.

De eerste fase van dat plan stond op het punt om in te gaan: het grootste en meest luxe hotel van Famagusta was af. The Sunrise was bijna klaar om zijn deuren te openen.

Savvas Papacosta had het druk met een onophoudelijke stroom mensen die hem vroegen om hun werk te inspecteren en goed te keuren. Hij wist dat het totaalplaatje uit duizenden details bestond, en die controleerde hij allemaal nauwgezet.

Kroonluchters werden op hun plaats gehangen. De kristallen ervan zouden zorgen voor caleidoscopische kleuren en patronen, die dansen op het plafond en werden weerspiegeld op de vloer. Omdat hij niet helemaal tevreden was met het resultaat liet Savvas elke kroonluchter een paar schakels aan hun ketting zakken. Daardoor leek de diameter van het patroon wel twee keer zo groot te worden.

In het midden van de grote ruimte was een vijver met drie vergulde dolfijnen erin. Ze waren gemaakt op ware grootte en leken uit het water op te springen, waarbij hun glazige ogen de toeschouwer aankeken. Twee mannen regelden de waterstraal die uit de bekken van de dolfijnen kwam.

'Iets meer druk,' beval Savvas.

Vijf of zes kunstenaars brachten bladgoud aan op de neoclassicistische plafondversieringen. Ze werkten alsof ze alle tijd van de wereld hadden. Om hun eraan te herinneren dat dat niet het geval was, werden er vijf klokken opgehangen achter de mahoniehouten balie van bijna dertig meter, die langs de rand van de foyer liep. Binnen een uur zouden er bordjes onder hangen met daarop de namen van de belangrijkste financiële centra van de wereld, en zouden de wijzers op de juiste tijd worden gezet.

Decoratieve zuilen waren zover van elkaar geplaatst dat ze precies overeenkwamen met de plattegrond van de oude agora van het nabijgelegen Salamis, en er werden voorzichtig aderen op geschilderd om de indruk te wekken dat ze van marmer waren. Hoog op een steiger werkte een team van drie man aan een *trompe-l'oeil*-muurschildering, waarop taferelen uit de klassieke oudheid stonden. Aphroditi – de godin van het eiland – vormde het middelpunt, en op deze afbeelding verrees ze juist uit zee.

Op de bovengelegen verdiepingen en gangen werd onophoudelijk gezwoegd. Teams van twee kamermeisjes werkten onvermoeibaar, als bijen in een bijenkorf. Ze spreidden nieuw beddengoed over de kingsize-bedden en stopten veren kussens in hun sloop.

‘Mijn hele familie zou in deze kamer kunnen wonen,’ merkte er een op.

‘De badkamer is groter dan mijn hele huis,’ antwoordde haar collega met een vleugje afkeuring.

Ze lachten allebei, eerder verwonderd dan jaloers. De mensen die in zo’n hotel gingen logeren moesten wel van een andere planeet komen. In de ogen van de plaatselijke bevolking was iedereen die wilde betalen voor een marmeren bad en een bed dat groot genoeg was voor vijf personen niet helemaal normaal. Het kwam niet bij ze op de gasten te benijden.

De mening van de kamermeisjes werd gedeeld door de loodgieters die de laatste hand legden aan de badkamers en de elektriciërs die zich haastten om de laatste gloeilampen in te draaien. Veel van hen leefden opeengepakt in huizen die bewoond werden door drie of meer generaties. Als ze sliepen konden ze elkaars adem bijna voelen; buiten wachtten ze geduldig om de wc-ton te gebruiken en wanneer de duisternis viel en de lampen van laag wattage begonnen te flikkeren, gingen ze naar bed. Instinctief wisten ze dat extravagantie en geluk niet hetzelfde waren.

Een verdieping lager, vlak bij de plek waar het binnenbad werd betegeld (dat zou pas in november nodig zijn), waren twee vrouwen in witte nylon jassen aan het werk in een verblindend verlichte kamer met spiegels. Een van hen neuriede.

Ze brachten de kapsalon van het hotel in gereedheid voor de grote opening. De inventarislijst van alles wat er de afgelopen dagen was